مقاله پژوهشی

نقش پیش‌بینی کننده طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر در پیش‌بینی اضطراب کودکان

فرشته چراغیانی[1]

۱. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره ششم، شماره پنجاه و پنجم، سال ۱۴۰۰، صفحات ۲۵۲-۲۴۲

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۹/۱۶ **تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۳**

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش پیش‌بینی کننده طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر در پیش‌بینی اضطراب کودکان بود. روش پژوهش کمی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه کودکان دختر مراجعه‌کننده به مراکز پیش‌دبستانی شهرستان شهریار در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند. حجم نمونه ۱۵۰ نفر از این دانش‌آموزان به شیوه در دسترس انتخاب‌شده و به فرم کوتاه پرسشنامه طرح‌واره یانگ نسخه سوم (YSQ-S3) یانگ (۲۰۰۵)، مقیاس سبک‌های دل‌بستگی بزرگ‌سالان (AAS) کولینز و رید (۱۹۹۰) و مقیاس اضطراب کودکان اسپنس نسخه والد (SCAS-P) اسپنش، رپی، مک دونالد و اینگرام (۲۰۰۱) پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر با اضطراب کودکان رابطه معنی‌داری وجود دارد ($P<۰/۰۱$). نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نیز آشکار کرد که ۵۹ درصد از کل واریانس اضطراب کودکان به‌وسیله طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر تبیین می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر سهم معنادار در اضطراب کودکان دارد.

کلیدواژه: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، سبک‌های دل‌بستگی، اضطراب کودکان.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

مقدمه

اضطراب به‌عنوان یک مشکل هیجانی و ازجمله اختلالات روان‌شناختی است (لی[1]، ۲۰۲۰؛ کورینگی[2] و همکاران، ۲۰۱۹) که ترس و نگرانی زیاد در آن شایع است (اوبید[3] و همکاران، ۲۰۱۹) و همبودی بالایی با سایر اختلالات مانند افسردگی (نشیمیمانا[4] و همکاران، ۲۰۱۹) و اختلال خلق دارد (داویلا، استار، استرود و لی[5]، ۲۰۱۹). بر اساس راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-5[6]) اضطراب از شایع‌ترین اختلالات روان‌پزشکی بوده که شامل یک حالت روانی یا برانگیختگی شدید توأم با ترس، تردید، نگرانی مفرط و بیمارگونه می‌باشد (انجمن روانپزشکی آمریکا[7]، ۲۰۱۳). در DSM-5 اختلال اضطراب جدایی[8]، لالی انتخابی، فوبی خاص، اختلال اضطراب اجتماعی[9]، اختلال وحشت‌زدگی یا بیماری پانیک[10]، آگورافوبیا[11]، اختلال اضطراب فراگیر[12]، اختلال اضطرابی ناشی از دیگر بیماری‌های جسمی، اختلال اضطرابی مشخص دیگر و اختلال افسردگی نامشخص تحت عنوان اختلالات اضطرابی نام‌برده شده است (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۱۳). بر اساس نتایج یک پژوهش بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب کودک رابطه وجود دارد (برجعلی، مدبیگی و گلشنی، ۱۳۹۶). طرحواره‌ها را الگوهای هیجانی و شناختی می‌داند که طی دوران کودکی و نوجوانی رشد یافته‌اند و در طول زندگی فرد ثابت می‌مانند. این طرحواره‌ها به‌عنوان الگوهایی برای پردازش تجربیات بعدی به کار گرفته می‌شوند. طرح‌واره را نوعی ساختار شناختی می‌دانند که در گزینش، رمزگردانی و ارزیابی محرک‌ها و سازوکار آن‌ها تأثیرگذار است. بر اساس نظر یانگ[13] بیان می‌کند که بر پایه مجموعه‌ای از طرحواره‌ها فرد قادر به تعیین موقعیت خود در رابطه با زمان و فضا شده و تجارب خود را به‌گونه‌ای معنادار طبقه‌بندی و تفسیر می‌کند. طرحواره‌ها عناصر نظام‌مندی از واکنش‌ها و تجربه‌های گذشته منسجم و پایداری از دانش را شکل هستند که پیکره نسبتاً می‌دهند و می‌توانند ادراک‌ها و ارزیابی‌های بعدی را هدایت کنند. هنگامی‌که فرد سیستمی از انتظارات را کسب می‌کند، با دقت بیشتری به عناصر مشابه در موقعیت زندگی پاسخ می‌دهد (اورنگ، هاشمی رزینی و عبداللهی، ۱۳۹۶). بر اساس نظریه یانگ[14]، طرحواره‌ها به دلیل ارضا نشدن نیازهای هیجانی اساسی دوران کودکی ازجمله دل‌بستگی ایمن به دیگران، خودگردانی، کفایت و هویت، آزادی در بیان نیازها و هیجان‌های سالم، خودانگیختگی و تفریح، محدودیت‌های واقع‌بینانه و خویشتن‌داری به وجود می‌آیند. به عبارتی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان باورها، موضوعات و الگوهای مرکزی خودتخریب‌گری به شمار می‌روند که مداوم در طول زندگی به دلیل ارضا نشدن نیازهای

1. Lee
2. Kuringe
3. Obeid
4. Nshimiyimana
5. Davila, Starr, Stroud & Li
6. diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)
7. American Psychiatric Association
8. separation anxiety disorder
9. social anxiety disorder (social phobia)
10. panic disorder
11. agoraphobia
12. generalized anxiety disorder
13. Young
14. Young

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

دوران اولیه زندگی افراد تکرار می‌شوند (سیمپسون[1] و همکاران، ۲۰۱۹). بر اساس یافته‌های یک پژوهش حیطه طرد و بریدگی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک دل‌بستگی ایمن مادران با اختلالات اضطرابی کودکان رابطه دارد و همچنین این دو قابلیت پیش‌بینی اختلالات اضطرابی کودکان را دارند (برجعلی، مدبیگی و گلشنی، ۱۳۹۶).

بر اساس دیدگاه بالبی، دل‌بستگی از طریق روابط غیرکلامی بین نوزاد و مراقب اولیه آن‌ها شکل می‌گیرد. سبک‌های دل‌بستگی به مدل‌های درون‌کاری معینی از دل‌بستگی اشاره دارد که شکل پاسخ‌های رفتاری افراد را به جدایی از نگاره‌ای دل‌بستگی و پیوند مجدد با این نگاره‌ها تعیین می‌کند. این مدل‌های درون‌کاری یک پایگاه امنی را برای فرد فراهم می‌کند که وی را قادر می‌سازد احساسات خود را به روشی نسبتاً مستقل و کاربردی تنظیم کند (فوچشوبر، هیبلر–راگر، کریس، کاپفامر و اونترراینر[2]، ۲۰۱۹). یکی از متغیرهای روان‌شناختی و وابسته به خانواده اصلی، سبک‌های دل‌بستگی است. در روانشناسی تحولی پیوند عاطفی که بین نوزاد و مادر پدید می‌آید، دل‌بستگی می‌نامند. دل‌بستگی از زمان نوزادی شروع می‌شود و در طول زمان دارای ثبات است (بالبی[3]، ۱۹۶۹؛ به نقل از اعتمادی و سعادت، ۱۳۹۴). به عقیده بالبی، بسیاری از اشکال روان آزردگی‌ها و اختلالات شخصیت نتیجه‌ی محرومیت کودک از مراقبت مادرانه و یا عدم ثبات رابطه کودک با چهره‌ی دل‌بستگی است او به‌وضوح پیش‌بینی کرده است که مختل شدن رابطه دل‌بستگی با ایجاد اضطراب منتشر و بی‌اعتمادی در کودک منجر به اختلالات روان‌شناختی خواهد شد (بالبی، ۱۹۹۶؛ به نقل از خانجانی، قنبری و نعیمی، ۱۳۹۸).

بالبی معتقد است که روابط کودک با مراقبان در سال‌های اولیه زندگی منجر به تشکیل الگوهای روانی خاصی می‌شود که مبنای بیشتر روابط بین فردی در بزرگسالی است. دل‌بستگی در طول زمان دارای ثبات نسبی است، به این معنی که نحوه روابط بعدی فرد را با دیگران را پیش‌بینی می‌کند و در رشد سالم و تأمین بهداشت روانی فرد اهمیت ویژه دارد (خورشیدی و فتحی اقدم، ۱۳۹۷). لذا با توجه به آنچه گفته شد این پژوهش به این سوال پاسخ داده شده است که آیا اضطراب کودکان بر اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر قابل پیش‌بینی است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه کودکان دختر مراجعه‌کننده به مراکز پیش‌دبستانی شهرستان شهریار در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند. بر طبق فرمول $n=50+8m$ از تاپاکینگ، فیدل، و اولمن[4] (۲۰۰۷) حجم نمونه ۱۱۴ نفر برآورد شد. با توجه ریزش احتمالی برخی پرسشنامه‌ها و مخدوش بودن برخی از آن‌ها وجود داشت تعداد ۳۶ نفر بیشتر و درنهایت ۱۵۰ نفر حجم نمونه در نظر گرفته شد. برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از روش آنلاین استفاده‌شده است. به این صورت که مقیاس‌ها به‌صورت آنلاین طراحی و لینک آن در صفحات شبکه‌های اجتماعی مجازی (اینستاگرام، واتساپ و تلگرام) گروه‌های مراکز پیش‌دبستانی شهرستان شهریار قرار داده شد، تا در اختیار مادران و کودکان آن‌ها قرار داده و تا کسانی که مایل به

[1]. Simpson
[2]. Fuchshuber, Hiebler-Ragger, Kresse, Kapfhammer & Unterrainer
[3]. Bowlby
[4]. Tabachnick, Fidell & Ullman

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

شرکت در پژوهش بودند به سوالات پاسخ دهند و پاسخ‌های خود را برای پژوهشگر ارسال کنند. در ابتدای مقیاس‌ها اصول اخلاقی پژوهش نوشته‌شده بود و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ‌ها شرح داده شد. پاسخ افراد نمونه پس از تکمیل شدن به‌طور خودکار در گوگل درایو پژوهشگر ذخیره و در پایان ۱۵۰ نفر داده گردآوری گردید. بعد از گردآوری داده‌ها، پاسخ‌های گردآوری‌شده با آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون) با رعایت مفروضه‌های شامل کجی[1] و کشیدگی[2] برای نرمال بودن، دوربین واتسون[3] برای استقلال خطاها و ضریب تحمل و تورم واریانس برای عدم هم خطی چندگانه[4] با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ تحلیل شد.

ابزار پژوهش

فرم کوتاه پرسشنامه طرح‌واره یانگ نسخه سوم[5] (YSQ-S3) یانگ[6] (۲۰۰۵): این پرسشنامه ۷۵ سوالی پنج حوزه اصلی حوزه بریدگی و طرد، خودمختاری و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، خود جهت‌مند و گوش بزنگی بیش از حد و بازداری را اندازه‌گیری می‌کند (اسپرب[7] و همکاران، ۲۰۱۹). نمره‌گذاری آن بر اساس طیف ۶ درجه‌ای لیکرت صورت می‌گیرد به این صورت کاملاً غلط، ۱ نمره، تقریباً غلط ۲ نمره، بیشتر درست است تا غلط ۳ نمره، اندکی درست ۴ نمره، تقریباً درست ۵ نمره و کاملاً درست ۶ نمره تعلق می‌گیرد (بریدیسئان[8] و همکاران، ۲۰۲۰). در یک پژوهش آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۹۶ به‌دست‌آمده است که نشان‌دهنده آلفای بسیار خوب پرسشنامه است (برجی، فرشادنیا، خرمی و قهاری، ۱۳۹۸). در پژوهش دیگر آلفای کرونباخ مؤلفه‌ها در دامنه بین ۰/۸۹ تا ۰/۹۶ گزارش‌شده است (شعبانی خدیو و احمدیان، ۱۳۹۸). در خارج از کشور برای بررسی قابلیت اعتماد پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب مؤلفه‌ها در دامنه ۰/۷۹ تا ۰/۹۱ گزارش‌شده است و همبستگی بین دو نسخه کوتاه و بلند ضریب ۰/۸۰ به‌دست‌آمده است که نشان‌دهنده روایی همگرایی پرسشنامه است (استانیسزک و پوپیل[9]، ۲۰۱۸). در یک پژوهش دیگر نیز آلفای کرونباخ مؤلفه‌ها بین ۰/۴۵ تا ۰/۸۵ به‌دست‌آمده است (سلپکی[10] و همکاران، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۸۰ به دست آمد.

مقیاس سبک‌های دل‌بستگی بزرگ‌سالان[11] (AAS) کولینز و رید[12] (۱۹۹۰): این مقیاس ۱۸ سوال و سه زیر خرده مقیاس شامل دل‌بستگی ایمن با سوالات ۱، ۶، ۸، ۱۲، ۱۳ و ۱۷؛ دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی با سوالات ۳، ۴، ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۵؛ دل‌بستگی ناایمن اجتنابی با سوالات ۲، ۵، ۱۴، ۱۶، ۱۷ و ۱۸ را اندازه‌گیری می‌کند (خانجانی، قنبری و نعیمی، ۱۳۹۸). سوالات

1. skewness
2. kurtosis
3. Durbin-Watson
4. multicollinearity
5. Young Schema Questionnaire – Short Form Version 3 (YSQ-S3)
6. Young
7. Sperb
8. Bredicean
9. Staniszek & Popiel
10. Slepecky
11. Adult Attachment Scale (AAS)
12. Collins & Read

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

مقیاس توسط علامت‌گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت شامل کاملاً مخالفم نمره ۱، تا حدودی مخالفم نمره ۲، نه مخالف و نه موافق نمره ۳، تا حدودی موافق نمره ۴ و کاملاً موافق نمره ۵ نمره‌گذاری می‌شود (فوچشوبر، هیبلر-راگر، کریس، کاپفامر و اونتراینر، ۲۰۱۹). روایی سازه مقیاس توسط سازندگان آن بررسی و همبستگی معنی‌داری بین خرده مقیاس‌های آن با نمره کل وجود داشت که نشان‌دهنده روایی سازه مقیاس است (کولینز و رید، ۱۹۹۰). روایی همگرایی مقیاس سبک‌های دل‌بستگی با اعتیاد به اینترنت تائید شده است (ایچنبرگ، سچوت، دکر و سیندلار[1]، ۲۰۱۷). ضریب پایایی بازآزمایی این آزمون توسط کولینز و رید (۱۹۹۰) برای هر یک از سه زیر مقیاس ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب، ۰/۶۸، ۰/۷۱ و ۰/۵۲ گزارش‌شده است. در داخل ایران پایایی آزمون با ضریب آلفای کرونباخ برای دل‌بستگی ایمن ۰/۸۹، دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی ۰/۷۷ و دل‌بستگی ناایمن اجتنابی ۰/۸۱ گزارش‌شده است (رضایی جمالویی، حسنی و نورمحمدی نجف‌آبادی، ۱۳۹۸) در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به‌دست‌آمده است (مرزی‌فر و جوادی، ۱۳۹۸). در خارج از کشور برای بررسی همسانی درونی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ، ضرایب برای دل‌بستگی ایمن ۰/۷۳، دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی ۰/۷۵ و دل‌بستگی ناایمن اجتنابی ۰/۸۰ به‌دست‌آمده است (جونز، فرالی، اهرلیچ، استرن، لجوز، شاور و کاسیدی[2]، ۲۰۱۸). در یک پژوهش ضرایب برای دل‌بستگی ایمن ۰/۷۲، دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی ۰/۶۷ و دل‌بستگی ناایمن اجتنابی ۰/۷۵ گزارش‌شده است (گوین و مک‌نیل[3]، ۲۰۱۹). بررسی نتایج یک پژوهش دیگر ضرایب آلفای کرونباخ مقیاس را در دامنه بین ۰/۸۱ تا ۰/۸۷ به دست آورده است (فوچشوبر، هیبلر-راگر، کریس، کاپفامر و اونتراینر، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر پایایی مقیاس نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۷۱ به دست آمد.

مقیاس اضطراب کودکان اسپنس نسخه والد[4] (SCAS-P) اسپنش، رپی، مک دونالد و اینگرام[5] (۲۰۰۱): این مقیاس شامل ۳۴ سوال که سوال ۲۹ به بعد در صورتی پاسخ داده می‌شود که کودک تابه‌حال حادثه‌ای بد یا ضربه آور را تجربه کرده باشد (اورگلیس[6] و همکاران، ۲۰۱۹؛ توسکانو[7] و همکاران، ۲۰۲۰). نمره‌گذاری آن به این صورت است که به گزینه همیشه درست است ۴ نمره، اغلب درست است ۳ نمره، گاهی درست است ۲ نمره، به ندرت درست است ۱ نمره و اصلاً درست نیست ۰ نمره داده می‌شود (قنبری و خان محمدی، ۱۳۹۳). در یک پژوهش آلفای کرونباخ کل سوالات ۰/۸۸ محاسبه‌شده است (قنبری، خان محمدی، خداپناهی، مظاهری و غلامعلی لواسانی، ۱۳۹۰). در پژوهش‌های خارج از کشور بر روی نمونه‌های اسپانیایی آلفای کرونباخ مقیاس برای کل سوالات ۰/۸۴ به‌دست‌آمده است (اورگیلس، پنوسا، فرناندز-مارتینز-مارزو و اسپادا[8]، ۲۰۱۸). در یک پژوهش دیگر همبستگی بین نمره کل با سوالات در دامنه ۰/۵۹ تا ۰/۸۸ و معنادار در سطح ۰/۰۱ به‌دست‌آمده است که نشان‌دهنده روایی سازه

[1]. Eichenberg, Schott, Decker & Sindelar
[2]. Jones, Fraley, Ehrlich, Stern, Lejuez, Shaver & Cassidy
[3]. Gouin & MacNeil
[4]. Spence Children's Anxiety Scale -Parent (SCAS-P)
[5]. Spence, Rapee, McDonald & Ingram
[6]. Orgiles
[7]. Toscano
[8]. Orgilés, Penosa, Fernández- Martínez, Marzo & Espada

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

مقیاس اضطراب کودکان است (کروس، گوهارپی، لایکوک و کریوسر[1]، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر پایایی مقیاس نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۹۲ به دست آمد.

یافته‌ها

جدول ۱. تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش (تعداد ۱۵۰ نفر)

متغیرهای پژوهش	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
اضطراب کودک	۱۲	۴۶	۲۹/۹۷	۹/۵۲۱	۰/۰۹۰	-۱/۷۰۰
بریدگی و طرد	۷۴	۱۲۴	۱۰۴/۸۶	۱۴/۸۷۸	۰/۳۱۲	-۱/۷۳۲
خودمختاری و عملکرد مختل	۵۸	۹۶	۷۷/۹۲	۱۲/۲۶۰	۰/۱۳۳	-۱/۱۳۵
محدودیت‌های مختل	۲۷	۴۸	۳۹/۸۰	۶/۵۹۰	۰/۱۱۱	-۱/۷۸۸
دیگر جهت‌مندی	۳۰	۴۸	۳۹/۱۴	۵/۶۴۷	۰/۶۶۸	-۰/۸۸۱
گوش بزنگی بیش از حد و بازداری	۲۹	۴۷	۴۰/۰۱	۵/۴۸۰	۰/۵۴۱	-۰/۵۴۱
دل‌بستگی ایمن	۱۰	۲۵	۱۳/۴۹	۴/۰۵۶	۰/۲۵۴	-۰/۲۵۴
دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی	۱۲	۲۵	۲۰/۴۷	۳/۲۲۱	۰/۳۵۱	-۰/۳۵۱
دل‌بستگی ناایمن اجتنابی	۱۱	۳۰	۱۹/۸۵	۴/۴۹۰	۰/۴۱۰	-۰/۳۴۱

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی و نرمال بودن توزیع نمرات را نشان می‌دهد. تعداد آزمودنی‌ها ۱۵۰ نفر بودند. برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای مشاهده‌شده در پژوهش حاضر از دو شاخص رایج برای بررسی نرمال بودن، شامل کجی و کشیدگی استفاده شد که قدر مطلق ضریب کجی و کشیدگی برای متغیرهای پژوهش باید به ترتیب کمتر از ۳ و کمتر از ۱۰ باشد. در این پژوهش کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش به ترتیب کمتر از ۳ و کمتر از ۱۰ بودند؛ بنابراین، توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است. بر این اساس می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که توزیع داده‌های مربوط به آن‌ها نرمال است. در ادامه برای بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر با اضطراب کودکان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

[1]. Cross, Goharpey, Laycock & Crewther

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پیش‌بین	متغیر ملاک: اضطراب کودک	
	R (ضریب همبستگی پیرسون)	سطح معناداری
بریدگی و طرد	۰/۶۶۱**	۰/۰۰۱
خودمختاری و عملکرد مختل	۰/۶۵۸**	۰/۰۰۱
محدودیت‌های مختل	۰/۶۴۴**	۰/۰۰۱
دیگر جهت‌مندی	۰/۵۶۱**	۰/۰۰۱
گوش بزنگی بیش از حد و بازداری	۰/۵۰۹**	۰/۰۰۱
دل‌بستگی ایمن	-۰/۵۰۵**	۰/۰۰۱
دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی	۰/۳۸۳**	۰/۰۰۱
دل‌بستگی ناایمن اجتنابی	۰/۲۵۲**	۰/۰۰۱

****** معنادار در سطح ۰/۰۱ ***** معنادار در سطح ۰/۰۵

با توجه به نتایج جدول ۲ بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر با اضطراب کودکان رابطه معناداری وجود دارد. لذا از آنجایی که بین متغیرهای پژوهش رابطه معناداری وجود داشت می‌توان از رگرسیون چندمتغیره استفاده کرد. در ادامه برای بررسی پیش‌بینی اضطراب کودکان بر اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نتایج رگرسیون چندمتغیره اضطراب کودکان بر اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	عدم هم خطی چندگانه		دوربین واتسون	t	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد	بتا (β)	VIF	Tolerance			
ثابت (Constant)	۸/۵۵۰	۸/۱۰۹	–	–	–		۱/۰۵۱	۰/۲۹۳
بریدگی و طرد	۰/۲۱۵	۰/۲۲۶	۰/۴۳۷	۴/۹۸۵	۰/۱۲۳		۲/۹۵۱	۰/۰۰۹
خودمختاری مختل	۰/۶۱۵	۰/۱۸۴	۰/۷۹۲	۹/۳۳۷	۰/۱۵۲		۳/۳۳۹	۰/۰۰۱
محدودیت‌های مختل	۱/۰۸۶	۰/۴۲۹	۰/۷۵۲	۸/۳۴۰	۰/۱۳۳		۲/۵۲۹	۰/۰۱۳
دیگر جهت‌مندی	۱/۴۹۸	۰/۴۱۵	۰/۸۸۸	۲/۷۸۵	۰/۱۴۸		۳/۶۱۲	۰/۰۰۱
گوش بزنگی بیش از حد	۰/۸۲۸	۰/۳۲۳	۰/۴۷۷	۶/۸۳۶	۰/۱۸۴	۱/۹۸۹	۲/۵۶۷	۰/۰۱۱
دل‌بستگی ایمن	-۰/۳۶۲	۰/۱۸۱	-۰/۲۵۴	۲/۰۳۱	۰/۴۹۲		-۲/۰۰۴	۰/۰۳۷
دل‌بستگی ناایمن دوسوگرا	۰/۲۰۲	۰/۲۶۵	۰/۳۶۸	۲/۷۶۱	۰/۳۶۲		۳/۷۶۱	۰/۰۰۸
دل‌بستگی ناایمن اجتنابی	۰/۴۲۵	۰/۱۶۷	۰/۲۰۰	۲/۱۳۴	۰/۴۶۹		۲/۵۴۲	۰/۰۱۲

$R=۰/۷۶۸$ ؛ $R^2=۰/۵۹۰$ ؛ $F=۲۵/۳۱۲$

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

با توجه نتایج به‌دست‌آمده از جدول فوق ۵۹ درصد از واریانس اضطراب کودک بر اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی نقش پیش‌بینی کننده طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر در پیش‌بینی اضطراب کودکان بود. یافته‌ها نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر با اضطراب کودکان رابطه معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نیز آشکار کرد که ۵۹ درصد از کل واریانس اضطراب کودکان به‌وسیله طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر تبیین می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر سهم معنادار در اضطراب کودکان دارد. این نتیجه به‌دست‌آمده با نتایج تحقیقات برجعلی، مدبیگی و گلشنی، ۱۳۹۶) همسویی دارد. در تبیین نقش پیش‌بینی کننده طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه مادر با اضطراب کودکان می‌توان گفت طرحواره‌ها دانش افراد در مورد خودشان و جهان هستند و در نحوه تفسیر افراد از رویدادها تأثیر می‌گذارند؛ بنابراین طرحواره‌ها ضمن تسهیل کارکرد شناختی، می‌توانند موجب تداوم مشکلات روانی شوند. لذا آن دسته از طرح‌واره‌هایی را که منجر به شکل‌گیری مشکلات روان‌شناختی می‌شوند طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌نامند. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه که موجب اختلالات هیجانی می‌شوند، از طرح‌واره‌های افراد عادی انعطاف ناپذیرتر و عینی‌تر هستند و محتوای طرحواره‌ها، نوع اختلال را مشخص می‌سازند، چنان‌که طرح‌واره‌های اضطراب، مرکب از باورها و مفروضاتی در مورد خطر و ناتوانی در مقابله با آن هستند. نکته‌ای که می‌توان از این بحث استنباط نمود این است که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، به‌طور طبیعی در کارکردهای روان‌شناختی افراد خلل ایجاد می‌کنند. این ویژگی‌های مادران دارای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر روی روابطشان بر روی فرزندانشان نیز تأثیر می‌گذارد و اضطراب خود را به فرزندان نیز منتقل می‌کنند و لذا منطقی است که گفته شود طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه مادر می‌توانند اضطراب کودکان را پیش‌بینی کنند. در تبیین نقش پیش‌بینی کننده سبک‌های دل‌بستگی مادر با اضطراب کودکان می‌توان گفت که شالوده رفتارهای فردی و اجتماعی کودکان در ارتباط با والدین مخصوصاً مادر که زمان بیشتری را با او می‌گذراند پی‌ریزی می‌شود، هرچه مادر دل‌بستگی ایمن بیشتری داشته باشد، در برابر فرزند خود نیز رفتارهای صحیح‌تر و روابط بهتری خواهد داشت، ازاین‌رو اضطراب فرزندان کمتر خواهد بود. مادرانی که سبک‌های دل‌بستگی ناایمن دارند معمولاً به خواسته و انتظارات فرزندان خود توجهی نمی‌کنند و این بی‌توجهی موجب افزایش اضطراب در کودکان می‌شود. لذا منطقی است که گفته شود سبک‌های دل‌بستگی مادر می‌توانند اضطراب کودکان را پیش‌بینی کنند.

از محدودیت‌های عمده این مطالعه مقطعی بودن آن بود. محدودیت تبیین علی مطالعات همبستگی نیز ازجمله محدودیت‌های این تحقیق است. در پژوهش حاضر گروه نمونه مادران و کودکان مراجعه‌کننده به مراکز پیش‌دبستانی شهرستان شهریار را شامل می‌شد که این امر تعمیم نتایج را به دیگر گروه‌ها و جوامع دیگر را دشوار می‌سازد. پژوهش‌های مشابه در دیگر شهرها و فرهنگ‌های دیگر برای شناخت عوامل مؤثر بر اضطراب بر روی کودکان اجرا شود. انجام پژوهش‌های بیشتر بر روی نمونه‌های دیگر مانند کودکان

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

پسر و همچنین نوجوانان جهت تعمیم نتایج از اهمیت بسزایی برخوردار است. در پژوهش‌های آینده از حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. استفاده از مطالعات طولی و سایر روش‌های تحقیق (ترکیبی شامل کیفی و کمی) می‌تواند برای بررسی شناسایی عوامل مؤثر بر اضطراب کودکان سودمند باشد. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌توان گفت اضطراب برخی از کودکان شیوع زیادی پیداکرده است و این امر کودکان را با مشکلاتی هیجانی و روان‌شناختی متعددی روبه‌رو کرده است و برای پیشگیری از خطرات و عوارض آن به متصدیان مراکز مشاوره و نهادهای ذی‌نفع پیشنهاد می‌شود به طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادر توجه بیشتری کنند تا از خطرات اختلال اضطراب کودکان کاسته شود.

منابع

- اعتمادی، عذرا؛ و سعادت، سجاد. (۱۳۹۴). نقش سلامت خانواده و سبک‌های دل‌بستگی در پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان. *دوماهنامه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، *۸*(۴)، ۲۰۱-۱۹۵.
- اورنگ، سهیلا؛ هاشمی رزینی، هادی؛ و عبداللهی، محمدحسین. (۱۳۹۶). بررسی رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بامعنای زندگی و بهزیستی روان‌شناختی سالمندان. *مجله سالمندی ایران*، *۱۲* (۳)، ۳۴۵-۳۲۶.
- برجعلی، محمود؛ مدبیگی، زهرا؛ و گلشنی، فاطمه. (۱۳۹۶). رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سبک‌های دل‌بستگی مادران با اختلالات اضطرابی دانش‌آموزان. *فصلنامه علمی- پژوهشی خانواده و پژوهش*، *۱۱۴*(۲)، ۴۸-۳۱.
- برجی، میترا؛ فرشادنیا، الهام؛ خرمی، زهرا؛ و قهاری، شهربانو. (۱۳۹۸). پیش‌بینی افکار خودکشی بر اساس معناداری زندگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان. *مجله سلامت اجتماعی*، *۶*(۲)، ۱۹۵-۱۸۶.
- خانجانی، مهدی؛ قنبری، فرشته؛ و نعیمی، ابراهیم. (۱۳۹۸). بررسی ارتباط کارکرد خانواده، سبک دل‌بستگی و سبک‌های تربیتی والدین با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، *۱۰*(۳۷)، ۱۴۲-۱۲۱.
- خورشیدی، فاطمه؛ و فتحی اقدم، قربان. (۱۳۹۷). رابطه خودکارآمدی عمومی و سبک‌های دل‌بستگی با تصویر بدنی دانش آموزان دختر. *نشریه روان پرستاری*، *۶*(۱)، ۳۴-۲۴.
- رضایی جمالویی، حسن؛ حسنی، جعفر؛ و نورمحمدی نجف‌آبادی، محمد. (۱۳۹۸). نقش سبک‌های دل‌بستگی در رفتارهای پرخطر نوجوانان پسر مقطع متوسطه دوم. *فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، *۲۰*(۱)، ۱۲۱-۱۱۲.
- شعبانی خدیو، امیر؛ و احمدیان، حمزه. (۱۳۹۸). رابطهٔ ارضاء نیازهای بنیادی روانی و اختلال تنظیم هیجانی با نقش میانجیگری طرحواره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا همدان. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، *۲۰*(۱)، ۱۱۱-۱۰۱.
- قنبری، سعید؛ و خان محمدی، مریم؛ خداپناهی، محمدکریم؛ مظاهری، محمدعلی؛ و غلامعلی لواسانی، مسعود. (۱۳۹۰). بررسی ویژگی های روان‌سنجی مقیاس اضطراب کودکان پیش‌دبستانی. *مجله روانشناسی*، *۱۵*(۳)، ۲۳۴-۲۲۲.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

- قنبری، سعید؛ و خان‌محمدی، مریم. (۱۳۹۳). مقیاس اضطراب کودکان پیش‌دبستانی: مقیاس، روش اجرا و نمره‌گذاری (نسخه فارسی). *فصلنامه روانشناسان ایرانی (روانشناسی تحولی)*، ۱۱(۴۱)، ۱۱۸-۱۱۵.
- مرزی‌فر، عطیه؛ و جوادی، محمدجعفر. (۱۳۹۸). نقش ممیزی سبک‌های دل‌بستگی، ناگویی هیجانی و ویژگی‌های شخصیتی در تشخیص دانش‌آموزان دارای اعتیاد به اینترنت: تحلیل تابع تشخیصی. *پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، ۴(۳۶)، ۸۱-۵۴.

- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5thed.). Washington, DC. American Psychiatric Press
- Collins, N.R., & Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *J Personal Soc Psychol*, *58*, 644–663.
- Cross, A. J., Goharpey, N., Laycock, R., & Crewther, S. G. (2019). Anxiety as a Common Biomarker for School Children with Additional Health and Developmental Needs Irrespective of Diagnosis. *Frontiers in Psychology*, *10*, 1420.
- Davila, J., Starr, L. R., Stroud, C. B., & Li, Y. I. (2019). Mood and anxiety disorders. In *APA handbook of contemporary family psychology: Applications and broad impact of family psychology, Vol. 2* (pp. 21-36). American Psychological Association.
- Eichenberg, C., Schott, M., Decker, O., & Sindelar, B. (2017). Attachment Style and Internet Addiction: An Online Survey. *Journal of Medical Internet Research*, *19*(5).
- Fuchshuber, J., Hiebler-Ragger, M., Kresse, A., Kapfhammer, H. P., & Unterrainer, H. F. (2019). The influence of attachment styles and personality organization on emotional functioning after childhood trauma. *Frontiers in Psychiatry*, *10*, 643.
- Gouin, J. P., & MacNeil, S. (2019). Attachment style and changes in systemic inflammation following migration to a new country among international students. *Attachment & human development*, *21*(1), 38-56.
- Jones, J. D., Fraley, R. C., Ehrlich, K. B., Stern, J. A., Lejuez, C. W., Shaver, P. R., & Cassidy, J. (2018). Stability of attachment style in adolescence: An empirical test of alternative developmental processes. *Child development*, *89*(3), 871-880.
- Kuringe, E., Materu, J., Nyato, D., Majani, E., Ngeni, F., Shao, A., & Mongi, A. (2019). Prevalence and correlates of depression and anxiety symptoms among out-of-school adolescent girls and young women in Tanzania: A cross-sectional study. *PloS one*, *14*(8), e0221053.
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. *Death studies*, *44*(7), 393-401.
- Nshimiyimana, R., Guzzetta, C. E., Brown, M. M., Zhou, Q., Johnson, J. M., Sato, T., & Keith, S. W. (2019). Anxiety, Depression, and Quality of Life in Patients With the Diagnosis of Metastatic Uveal Melanoma.
- Obeid, S., Saade, S., Haddad, C., Sacre, H., Khansa, W., Al Hajj, R., & Hallit, S. (2019). Internet addiction among Lebanese adolescents: The role of self-esteem, anger, depression, anxiety, social anxiety and fear, impulsivity, and aggression—A cross-sectional study. *The Journal of nervous and mental disease*, *207*(10), 838-846.
- Orgilés, M., Penosa, P., Fernández-Martínez, I., Marzo, J. C., & Espada, J. P. (2018). Spanish validation of the Spence Preschool Anxiety Scale. *Child: care, health and development*, *44*(5), 753-758.
- Orgiles, M., Rodríguez-Menchón, M., Fernández-Martínez, I., Morales, A., & Espada, J. P. (2019). Validation of the parent report version of the Spence Children's Anxiety Scale (SCAS-P) for Spanish children. *Clinical child psychology and psychiatry*, *24*(4), 776-790.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]

- Phillips, K., Brockman, R., Bailey, P. E., & Kneebone, I. I. (2019). Young Schema Questionnaire–Short Form Version 3 (YSQ-S3): Preliminary validation in older adults. *Aging & mental health*, *23*(1), 140-147.
- Simpson, S., Simionato, G., Smout, M., van Vreeswijk, M. F., Hayes, C., Sougleris, C., & Reid, C. (2019). Burnout amongst clinical and counselling psychologist: The role of early maladaptive schemas and coping modes as vulnerability factors. *Clinical psychology & psychotherapy*, *26*(1), 35-46.
- Slepecky, M., Kotianova, A., Sollár, T., Ocisková, M., Turzáková, J., Zatkova, M., & Trizna, P. (2019). Internal consistency and factorial validity of the Slovak Version of the Young Schema Questionnaire–Short Form 3 (YSQ-S3). *Neuro endocrinology letters*, *40*(3).
- Spence, S. H., Rapee, R., McDonald, C., & Ingram, M. (2001). The structure of anxiety symptoms among preschoolers. *Behaviour Research and Therapy*, *39*(11), 1293-1316.
- Sperb, W., da Silva, J. A., Cogo-Moreira, H., Lara, D. R., & de Carvalho, H. W. (2019). The latent structure of the Young Schema Questionnaire-Short Form. *Brazilian Journal of Psychiatry*, *41*(6), 530-534.
- Staniszek, K., & Popiel, A. (2018). Development and validation of the Polish experimental short version of the Young Schema Questionnaire (YSQ-ES-PL) for the assessment of early maladaptive schemas. *Roczniki Psychologiczne/Annals of Psychology*, *20*(2), 401-427.
- Toscano, R., Baillie, A. J., Lyneham, H. J., Kelly, A., Kidd, T., & Hudson, J. L. (2020). Assessment of anxiety in children and adolescents: A comparative study on the validity and reliability of the Spence Children's Anxiety Scale in children and adolescents with anxiety and Autism Spectrum Disorder. *Journal of affective disorders*, *260*, 569-576.
- Young, J. E. (2005). *Young Schema Questionnaire – Short Form 3 (YSQ-S3).* New York, NY: Cognitive Therapy Center.

[Downloaded from ijndibs.com on 2026-11-14]